

Par oficiālo vietvārdu piešķiršanu dabas objektiem

Saskaņā ar Ministru kabineta 2012. gada 10. janvāra noteikumu Nr. 50 "Vietvārdu informācijas noteikumi" (turpmāk tekstā – Noteikumi) 27. punktu Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra (turpmāk tekstā - Aģentūra), pamatojoties uz Valsts valodas centra atzinumiem, pieņem lēmumus par oficiālo vietvārdu un oficiālo paralēlnosaukumu piešķiršanu.

Lēmumu sagatavošanā pielietotie principi

Piešķirot oficiālos vietvārdus un oficiālos paralēlnosaukumus, saskaņā ar Noteikumu 37.2. apakšpunktu un atbilstoši konkrētajam Valsts valodas centra atzinumam, priekšroka dota: latviskas vai lībiskas cilmes vietvārdiem; vietvārdiem, kas nerada pārpratumus attiecīgo ģeogrāfisko objektu viennozīmīgā identificēšanā; attiecīgā kultūrvēsturiskā novada tradīcijām atbilstošiem vietvārdiem; objektu senākajiem nosaukumiem, ko vēl zina un lieto vietējie iedzīvotāji; vietvārdiem, kas iespējami precīzi raksturo attiecīgo ģeogrāfisko objektu īpatnības vai to atrašanās vietu; labskanīgiem vietvārdiem.

Saskaņā ar Valsts valodas centra atzinumu nomenklatūras vārds (vietvārda sastāvdaļa, kas nosauc atbilstošā dabas objekta veidu – ezers, kalns u.tml.) saliktoņos tiek saglabāta vietējā (izloksnes) formā (piemēram, *-azars* nosaukumā *Šuņazars*), kopnacionālajai literārajai valodai pieskaņojot tikai vārda galotni. Tāpat, garumzīmju un mīkstinājumzīmju lietojums, un atsevišķu skaņu pieraksts pēc iespējas tiek pielāgots vietējo iedzīvotāju vidū tradicionāli lietotajai formai (piemēram, ezeru nosaukumos *Višku ezers*, *Brocenu ezers*). Priekšroka tiek dota arī nosaukumiem bez nomenklatūras vārda (piemēram, Biešons, ne Biešona ezers).

Latviešu literārās valodas vispārpieņemtā rakstība daudzos gadījumos nesniedz pietiekamu informāciju par vietvārda pareizu izrunu, tādēļ lēmuma pielikuma tabulā atsevišķā ailē var būt norādītas tā izrunas raksturīgas īpatnības – ja vārdā ir platā *e*, *ē* skaņa, divskanis *o* vai garais patskanis *o*; dažreiz norādīta arī attiecīgā patskaņa, divskaņa vai patskaņa un līdzskaņa savienojuma intonācija. Latvijā tradicionāli daudzu upju un ezeru nosaukumi ir bez nomenklatūras vārda (piemēram: *Daugava*, *Gauja*, *Alauksts*, *Ummis*, *Ojots*). Šādi īsi nosaukumi ir ļoti ērti lietošanai kartēs un uzrakstos, tomēr dokumentos un tekstos dažkārt nepārprotamības nodrošināšanai nepieciešams pievienot arī nomenklatūras vārdu (*upe*, *ezers*). Lai izvairītos no kļūdām, šādus saliktus oficiālo nosaukumu variantus darīnāt, tiek norādīts, kā konkrētais nosaukums lietojams ģenitīva formā kopā ar nomenklatūras vārdu (piemēram, *Umma ezers*, *Ojota ezers*). Tabulas beigās atšifrēti vietvārdu izrunas apzīmējumi (ar skaidrojumiem un attiecīgo skaņu vai skaņu kopu izrunas piemēriem latviešu literārajā valodā).

Ļoti svarīgi ir zināt, ka Noteikumu 71. punkts nosaka: ja vietvārda rakstības forma tiek precizēta, īpašumtiesību dokumentos un personu apliecinošos dokumentos vietvārda ierakstu nemaina, ja vien to nepieprasa dokumenta īpašnieks vai personu apliecinoša dokumenta turētājs. Visos pēc precizēšanas sastādītajos dokumentos lieto vietvārda precizēto rakstības formu. Savukārt, Noteikumu 72. punkts nosaka, ka ģeogrāfiskā objekta nosaukumi ir juridiski identī ne vien tad, ja tie ir vienādi rakstīti, bet arī:

1) ja to rakstībā ir atšķirības, kas izriet no dažādu laikposmu pareizrakstības normām un rakstības tradīcijām, vai atšķirības, kuru rašanās saistīta ar nosaukumu rakstības formas precizēšanu;

2) ja tie ir atšķirīgi nosaukumi, kas mainījušies, oficiāli pārdēvējot ģeogrāfisko objektu.

Ja iepriekšējais vai kāds cits nosaukums ir ļoti svarīgs objekta atpazīstamībai, tad pieļaujams to lietot iekavās aiz oficiālā nosaukuma.

Vita Strautniece

LGIA Kartogrāfijas departamenta Toponīmikas laboratorijas vadītāja

e-pasts: vita.strautniece@lgia.gov.lv